

Broedvogelinventarisatie Laarsenberg 2007

Inventarisatie door: KNNV-Vogelwerkgroep afd. Wageningen e.o.
Deelnemers: Piet van Klaveren, Tom van Koesveld, Rolf von Poppe, Han Runhaar en Gerard Vernooy
Uitwerking gegevens en verslag: Han Runhaar

Het onderzoeksgebied

De Laarsenberg ligt aan de noordzijde van de Grebbeberg. Het onderzoeksgebied wordt aan de zuidkant begrensd door de doorgaande weg Rhenen-Wageningen (N225) en Ouwehands Dierenpark, aan de noordkant door een landbouwgebied met akkers en graften. Het gebied is eigendom van het Utrechts Landschap, en bestaat grotendeels uit gemengd bos. Door het bos lopen een aantal oude beukenlanen. Aan de noordzijde ligt een klein heideterreintje. Het gebied wordt intensief gebruikt voor recreatie. Het bos is aangewezen als hondenuitlaatgebied waar honden vrij mogen loslopen. De oppervlakte van het getelde gebied bedraagt ca 80 hectare.

Methode

De broedvogelinventarisatie is uitgevoerd volgens de Handleiding Broedvogel Monitoring Project (SOVON 2004). In het veld is aangegeven welke soorten zijn waargenomen, wat de aard van de waarneming is (aanwezigheid, zang, gedrag) en of het gaat om elkaar met zekerheid uitsluitende waarnemingen (gelijkzang twee zingende mannetjes of gelijktijdig twee paartjes waargenomen), zeker dezelfde vogel (verplaatsing waargenomen) of mogelijk dezelfde vogel (overige waarnemingen). Gelijkszangen zijn op de veldkaarten wel genoteerd, maar bij de uitwerking is er geen rekening mee gehouden. Dit om geen verschillen te veroorzaken met voorgaande jaren, toen gelijkzangen niet werden genoteerd. Dat betekent dat alle waarnemingen van een zelfde teldatum zijn geïnterpreteerd als elkaar uitsluitende waarnemingen. Wel is nagegaan wat het aantal territoria zou zijn als wél met gelijkzang wordt rekening gehouden, en waarnemingen van eenzelfde datum alleen als elkaar uitsluitende waarnemingen worden beschouwd als het gaat om vogels die gelijktijdig worden gezien of gehoord.

In totaal zijn 11 ochtenbezoeken gebracht in de periode half maart t/m half juni. In de periode februari/ maart zijn ... avondbezoeken gebracht gericht op het waarnemen van bosuilen.

Resultaten

In tabel 1 zijn de resultaten van de broedvogelinventarisatie weergegeven. Ter vergelijking zijn ook de resultaten van eerdere tellingen uit de periode 1977 tot 2002 weergegeven. In totaal zijn 398 territoria van 40 soorten broedvogels vastgesteld. Van een aantal soorten was het aantal waarnemingen onvoldoende om een territorium vast te kunnen stellen (tabel 2). Tijdens de telling zijn ook waarnemingen van zoogdieren vastgelegd. Eekhoorns zijn vrijwel elk bezoek in verschillende delen van het terrein waargenomen. Konijnen zijn slechts tweemaal aan de rand van het gebied waargenomen.

Tabel 1

	1997	1992	1984	1980	1977	2002	2007	2007*
Appelvink	1	1	-	-	-	-	-	-
Bonte Vliegenvanger	2	-	2	-	-	-	-	-
Boomklever	15	9	5	3	3	15	12	11
Boomkruiper	20	10	7	?	10	11	18	15
Boompieper	-	-	5	-	-	1	2	2
Boomvalk	-	-	-	1	-	-	-	-
Bosuil	2	1	1	1	1	1	2	2
Buizerd	2	1	-	-	-	2	1	1
Ekster	1	3	3	6	4	2	3	3
Fazant	1	-	-	2	3	-	-	-
Fitis	12	9	26	22	19	3	3	3
Fluiter	3	-	1	2	-	-	-	-
Gekraagde roodstaart	-	1	2	4	4	-	-	-
Glanskop	4	4	2	3	3	5	7	7
Goudhaantje	3	3	2	-	-	10	3	3
Grasmus	-	-	-	-	-	-	2	2
Grauwe vliegenvanger	1	1	-	-	-	1	1	1
Groene specht	1	2	2	3	4	1	2	2
Groenling	-	-	1?	-	1	-	1	1
Grote bonte specht	18	18	17	8	16	13	15	12
Grote lijster	2	2	4	4	6	-	3	3
Heggenmus	1	4	-	-	6	8	7	7
Holenduif	6	4	4	5	8	4	5	5
Houtduif	12	10	20	25	40	13	11	9
Kauw	3	6	15	13	10	1	2	2
Koolmees	45	37	29	36	30	35	29	28
Kuifmees	6	1	3	2	1	1	2	2
Kleine bonte specht	3	2	1	1	2	3	2	2
Matkop	6	2	4	3	7	4	2	2
Merel	33	22	18	21	16	41	36	24
Pimpelmees	27	19	10	10	14	22	18	11
Ransuil	-	-	-	-	2	-	-	-
Ringmus	-	-	-	3	3	-	-	-
Roodborst	38	39	34	29	22	43	37	30
Sperwer	1	-	-	-	-	-	-	-
Spreeuw	10	8	23	20	37	11	12	12
Staartmees	2	4	3	-	1	1	1	1
Tjiftjaf	27	18	10	15	6	23	16	13
Tuinfluiter	4	-	8	7	5	3	6	6
Turkse tortel	1	1	1	4	3	-	-	-
Vink	29	15	14	7	8	31	43	40
Vlaamse gaai	10	10	10	11	9	5	4	4
Wielewaal	-	-	1	3	4	-	-	-
Winterkoning	15	25	16	17	18	30	39	36

Zachte winters!

	1997	1984	1977	2007				
Witte kwikstaart	-	-	-	-	1	-	-	-
Zanglijster	5	2	5	4	3	8	10	9
Zomertortel	-	-	1	-	2	-	-	-
Zwarte kraai	8	5	3	3	-	5	8	8
Zwarte mees	1	-	-	-	-	3	2	2
Zwartkop	17	9	9	10	4	19	28	24
Aantal territoria	398	308	322	308	335	380	395	345
Aantal soorten	40	35	38	34	37	35	37	37

Discussie

- zowel soortenaantal als aantal territoria licht toegenomen
- geen grote veranderingen, eerder voortzetting bestaande trends
- één van die trends is de sterke afname van een aantal in Afrika overwinterende soorten (Gekraagde roodstaart, Fluitier, Bonte vliegenvanger, Wielwaal, Zomertortel); gaat echter om landelijke trend waarvan oorzaken buiten ons gebied liggen
- daarnaast sterke afname van struweel- en bosrandvogels door ouder worden van het bos en een toename van echte bosvogels; Fitis van meer dan 20 naar 3 in 2007, Vink van 8 in 1997 naar 43 in 2007.
- daarnaast sterke afname van de Houtduif als gevolg van predatie van de Havik
- vergeleken met voorgaande telling in 2002 geen grote veranderingen
- enige opvallende verschuivingen zijn de afname van de Tjiftjaf (van 23 naar 16) en de toename van de Zwartkop (van 19 naar 28); het lijkt wel of de soorten stuivertje gewisseld hebben.
- daarnaast nieuwe soort (grasmus) aan rand van gebied; slechts één waarneming van gelijkzang, is echter volgens criteria voldoende om soort mee te mogen tellen; omdat soort zich pas laat vestigt en na half juni er niet meer is waargenomen onbekend of...
- nagegaan is ook wat effecten zijn als bij bepaling van territoria waarnemingen van eenzelfde datum niet per definitie als elkaar uitsluitend worden beschouwd, en als aanvullende eis wordt gesteld dat het moet gaan om gelijktijdige waarnemingen (gelijkzang of gelijktijdige zichtwaarneming van twee mannetjes of twee paren)
- dat leidt tot een vermindering van het aantal territoria met 13%, vergelijkbaar met de afnames van 12 en 16 procent die eerder voor de Stadsbossen was geconstateerd (....). Bij een tweetal soorten zijn de veranderingen echter wel erg groot, namelijk de Merel (van 36 naar 24 territoria) en de Pimpelmees (van 18 naar 11 territoria). Bij deze soorten is dus mogelijk sprake van een overtelling als gevolg van het meenemen van elkaar niet-uitsluitende waarnemingen. Dit doet de vraag rijzen of de toename van deze soorten in de jaren 1997 in 2002 berust op een reële toename of berust op een waarnemerseffect.
- van een aantal soorten onvoldoende waarnemingen om territorium vast te stellen; havik is aantal keren waargenomen maar onvoldoende voor territorium; bonte vliegenvanger op twee plekken zingend waargenomen aan begin van seizoen maar is daarna waarschijnlijk weer doorgetrokken

- Minder boomkolken (oude toer, leaambome?) → minder Kauwa, Spreeuwe

Conclusies en aanbevelingen

- stabiele populatie